

Het platteland is meer dan landbouw

Auteur(s):

Folmer, H.
Hoogleraar algemene economie aan Wageningen Universiteit.

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4373, pagina 619, 6 september 2002

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

Eurocommissaris Fischler heeft onlangs voorstellen gelanceerd voor wat genoemd wordt een ingrijpende hervorming van het Europese landbouwbeleid. De plannen zijn er op gericht een duurzame en marktgerichte Europese landbouw tot stand te brengen. Om dit te bereiken stelt Fischler een ontkoppeling van inkomenssteun en productie voor, zodat boeren niet langer worden gestimuleerd overschotten te produceren. Ook worden ze, evenals de overheid, verlost van veel bureaucratische rompslomp door de afbouw van prijssteun en exportsubsidies. De inkomenssteun wordt in zeven jaar met twintig procent verminderd. De vrijgekomen gelden worden beschikbaar gesteld voor plattelandsontwikkeling. Een ander belangrijk onderdeel van het plan is dat de inkomenssteun wordt gekoppeld aan voorwaarden met betrekking tot milieu, dierenwelzijn en voedselkwaliteit. Met dit alles beoogt Fischler ons het land van melk en honing binnen te voeren met een veelvoud aan win-win situaties, waarbij zowel boeren als consumenten als belastingbetalers als bestuurders als het platteland als de wereldhandel er op vooruitgaan.

Zoals verwacht kwamen er nogal wat negatieve reacties op de voorstellen. Tot het vaste ritueel behoort de kritiek uit de zuidelijke lidstaten van de Unie, Frankrijk uiteraard voorop, die het huidige beleid zo veel mogelijk in tact willen laten. Uit Duitsland kwamen negatieve geluiden op het voornemen om de steun per bedrijf aan een maximum van € 300.000 per jaar te binden. Dit zal met name in Oost-Duitsland banen gaan kosten. In Ierland werd de ontkoppeling van steun en productie bekritiseerd vanwege de gevreesde negatieve gevolgen voor de vleesexport. In Nederland roerden zich met name Ito- Nederland en coöperaties als het aardappelzetmeelconcern Avebe vanwege de verlaging van de prijzen van graan en zetmeelaardappelen. Oud-minister Brinkhorst daarentegen vroeg zich af of een verdere aftopping van de inkomenssteun niet nodig is met het oog op de betaalbaarheid van het landbouwbeleid na de uitbreiding, zelfs al worden de boeren in de kandidaat lidstaten zwaar achtergesteld bij hun collega's in het westen.

Een onderdeel dat terecht positief werd ontvangen was de paragraaf over milieu, dierenwelzijn en voedselkwaliteit. Ook viel er weinig kritiek te beluisteren op het plan plattelandsontwikkeling te stimuleren. Ten onrechte, omdat Fischler er vanuit gaat dat plattelandsontwikkeling samenvalt met vernieuwing van de landbouw. Hoewel vernieuwing van de landbouw op zich prima is, dient voorkomen te worden dat met de ondersteuning hiervan overbodige en onjuiste subsidiëring plaats vindt. Dat dit gevaar niet denkbeeldig is, blijkt uit de plannen van Fischler om de gelden die vrijkomen uit de vermindering van inkomenssteun vooral in te zetten voor het stimuleren van landschapsbeheer. Wellicht verwacht Fischler hiermee kritiek op de verminderde inkomenssteun af te kopen?

Zelfs in de meest uitgesproken plattelandsgemeenten biedt de landbouw nog slechts aan enkele procenten van de beroepsbevolking werk. Ook de plaatselijke indirecte werkgelegenheid verbonden met de landbouw is sterk teruggelopen. De traditionele dorpsmid is allang vervangen; lokale Rabobanken fuseren in hoog tempo. Andere sectoren, met name de dienstensector, zoals bijvoorbeeld het toerisme in Friesland, Drenthe en Zeeland, beginnen de landbouw naar de kroon te steken. Indien er al geld beschikbaar moet worden gesteld voor plattelandsontwikkeling, dient voorkomen te worden dat dit aan nevenactiviteiten van de landbouw ten goede komt, zoals kamperen bij de boer, agrarisch natuurbeheer of een winkel aan huis. Laat deze activiteiten zichzelf maar bedruipen.

Sterker nog, subsidiëring van nevenactiviteiten kan de ontwikkeling van de sector in de weg staan doordat doorstroming op de grondmarkt vertraagd wordt. Landbouwbedrijven met groeipotentieel zijn dan niet in staat uit te breiden. Ook is er groeiende twijfel over de kwaliteit van agrarisch natuurbeheer in de zin dat het versnippering van natuur in de hand werkt en dat er weinig garanties voor duurzaamheid bestaan vanwege de mogelijkheid van kortlopende contracten. Tenslotte kan subsidiëring van nevenactiviteiten tot concurrentievervalsing leiden doordat bijvoorbeeld boerencampings wel en reguliere campings niet gesubsidieerd worden.

De vraag dient zich aan of er überhaupt geld beschikbaar moet worden gesteld voor plattelandsontwikkeling, met name in een dichtbevolkt land als Nederland. Met uitzondering van enkele uithoeken is het probleem niet de leegloop uit maar juist de toeloop naar het platteland van allerlei activiteiten uit stedelijke gebieden. In het ruimtelijk ordeningsbeleid vertaalt dit zich in de vraag hoe de verstedelijking van het platteland in goede banen te leiden.

Plattelandsontwikkeling hoort dan ook niet thuis bij de Eurocommissaris van landbouw of het ministerie van Inv, maar bij Economische Zaken of vrom, die minder geneigd zullen zijn hun oor te laten hangen naar de roep uit landbouwkringen en in staat mogen worden geacht een evenwichtige afweging van belangen te maken. Dit geldt des te meer nu er op Inv een boer zetelt met grote landbouwbedrijven in de Hoeksche Waard en Frankrijk.

